

بررسی میزان اثرات کیسه‌های ژل پک و آیس پک در فرآیند چینش خون و فرآورده‌های خونی در کلدباکس مورد استفاده در زنجیره سرد خون بیمارستانی

محمد فلاح تفتی^۱، رضا مرشدلو^۲، معصومه قربانی الموتی^۳، شهریار علمی^۲، سیدمحمد مسعود شوشتریان^۴

^۱ استادیار، مرکز تحقیقات انتقال خون، موسسه عالی آموزشی و پژوهشی طب انتقال خون

^۲ مرکز تحقیقات شرکت مهندسی تجهیزات سینا ابتکار ثامن

^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشگاه علم و صنعت ایران

^۴ استاد، گروه فیزیک پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

چکیده

سابقه و هدف: سلامتی خون و فرآورده‌های خونی با ذخیره و حمل در یک دمای ثابت تضمین می‌شود. هدف از این مطالعه دستیابی به یک الگوی مناسب برای حمل ایمن خون و فرآورده‌های خونی در دماهای تعیین شده به وسیله کلدباکس است که طی این مطالعه، اثرات عواملی از قبیل تعداد و حجم محموله، مدت زمان حمل و غیره مورد بررسی قرار گرفت.

روش بررسی: در این مطالعه مقطعی، از طریق یک سانتریفیوژ و تعدادی کیسه حاوی خون کامل گاو در دمای ۲۰+ تا ۲۴+ درجه سانتی‌گراد، گلبول‌های قرمز و پلاکت از خون کامل جدا و از طریق کیسه‌های ژل پک ۴+ و ۲۲+ و آیس پک ۲۰- درجه سانتی‌گراد توان نگهداری آنها در دمای محیط ۲+ تا ۴۲+ درجه سانتی‌گراد برای کیسه‌های پلاکت و گلبول‌های قرمز در زمان حمل با کلدباکس مورد ارزیابی آماری قرار گرفت.

یافته‌ها: در این بررسی مشخص شد بسته‌بندی خون و فرآورده‌ها در درون کلدباکس بر اساس متغیرهای مختلف از قبیل نوع محموله، دمای محیط، تعداد کیسه‌های انتقالی و فاصله و زمان انتقال قابل تغییر است.

نتیجه‌گیری: این بررسی نشان داد که تعداد کیسه‌های ژل پک در حفظ خون در دمای استاندارد و مدت زمان کافی بسیار با اهمیت است و هرچه تعداد این کیسه‌ها بیشتر باشد، زمان نگهداری افزایش می‌یابد. بنابراین انتخاب صحیح تعداد و استفاده حداقلی از آنها امری ضروری است و استفاده بیش از حد می‌تواند منجر به خروج دما از میزان استاندارد و کاهش سریع دمای محموله گردد.

واژگان کلیدی: خون، فرآورده‌های خونی، زنجیره سرد، پلاکت، گلبول قرمز، کلدباکس، انتقال خون.

مقدمه

خون‌های سالم و مطمئن که در بیمارستانها و مراکز درمانی مورد استفاده قرار می‌گیرد، معمولاً از اهدا کنندگانی به دست می‌آیند که به مراکز انتقال خون یا بانک‌های خون بیمارستانها مراجعه کرده‌اند. هرچند که این عمل جمع‌آوری خون در بعضی مواقع ممکن است از طریق تیم‌های سیار خون‌گیری نیز به عمل آمده باشد که پس از جمع‌آوری این خون‌ها در نزدیک‌ترین نقطه که امکانات آزمایشگاهی دارند با آزمایشات لازم، فرایند مورد نظر بر ترکیبات آنها به عمل می‌آیند و سپس برای توزیع در مواقع ضروری ذخیره می‌شوند. دمای خون در زمان جمع‌آوری معادل

خون یکی از مهم‌ترین عناصر مورد نیاز در ادامه حیات انسان است و دریافت آن در شرایط اضطراری ممکن است برای هر فرد نیاز باشد. به همین دلیل استقرار مراکز انتقال خون به عنوان مراکز مطمئن تامین و توزیع این ماده حیاتی در هر جامعه شهری می‌تواند موجب آرامش مصرف کنندگان آن گردد. در این رابطه،

آدرس نویسنده مسئول: تهران، مرکز تحقیقات انتقال خون، موسسه عالی آموزشی پژوهشی طب انتقال

خون، دکتر محمد فلاح تفتی (email: m.falah@ibto.ir)

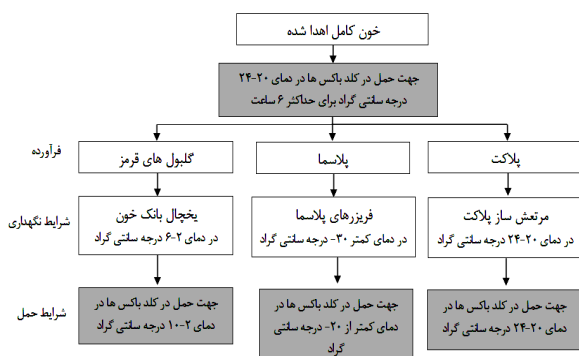
تاریخ دریافت مقاله: ۹۳/۱۲/۱۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۴/۱/۱۹

جدول ۱. انواع بسته‌های حاوی مواد جاذب گرما برای هر یک از فرآورده‌ها

بسته سردکننده	کاربرد	شرایط آماده سازی
آیس پک $^{\circ}\text{C} -40$	حمل پلاسمای منجمد	$^{\circ}\text{C} -40$ ، برای حداقل ۲۴ ساعت، آیس پک باید منجمد شود.
آیس پک $^{\circ}\text{C} -20$	حمل و نقل خون کامل یا گلبول های قرمز	$^{\circ}\text{C} -20$ ، برای حداقل ۲۴ ساعت، آیس پک باید منجمد شود.
ژل پک $^{\circ}\text{C} 4$	حمل و نقل خون کامل یا گلبول های قرمز	$^{\circ}\text{C} 4 \pm 2$ ، برای حداقل ۲۴ ساعت
ژل پک $^{\circ}\text{C} 22$	حمل و نقل پلاکت ها	$^{\circ}\text{C} 22 \pm 2$ ، برای حداقل ۲۴ ساعت

پروسه حمل خون و فرآورده‌ها در زنجیره سرد خون مطابق با استاندارد سازمان بهداشت جهانی در شکل ۱ نشان داده شده است (۲).

شکل ۱. شرایط حمل و نگهداری خون و فرآورده‌های خونی

این نکته قابل توجه است که انتقال ایمن خون و فرآورده‌های خونی، تنها با استفاده از کلدباکس‌هایی میسر است که دارای عایق مناسب و مطمئن حمل خون و فرآورده‌های خونی به وسیله کارکنان آموزش دیده باشند. بدین منظور لازم است از یک الگوی صحه گذاری شده شامل تعدادی کیسه خون در کنار بسته‌های حاوی مواد جاذب گرما در چیدمان و یک بسته بندی همراه با قرار دادن عایق‌های مناسب بین خون و اجزای منجمد شده در یک محدوده زمانی مشخص استفاده شود (۳). کلدباکس‌ها در صورتی که همراه با استفاده از یک مواد جاذب گرما باشند، به عنوان کلد باکس غیرفعال (۴) و در صورتی که در قالب یک یخچال یا فریزر پرتابل مورد استفاده قرار گیرند، به عنوان کلدباکس فعال نام برده می‌شوند. بسته‌های حاوی مواد جاذب گرما برای کنترل دمای خون یا فرآورده (در شرایط سرد یا منجمد) در زمان طولانی استفاده چندگانه دارند و معمولاً کم هزینه هستند. این بسته‌ها معمولاً در

دمای بدن، $^{\circ}\text{C} 37$ درجه سانتیگراد، و در زمان جابجایی (انتقال) برای حفظ ویژگی‌های حیاتی آن در دمای زیر $^{\circ}\text{C} 10$ درجه سانتیگراد و تا زمان مصرف در دمای حدود $^{\circ}\text{C} 4$ درجه سانتیگراد باید ذخیره و نگهداری شود (۱).

چنانچه ماده ترکیبی خون در یک دوره زمانی بیش از دمای توصیه شده جابجا یا ذخیره شود، می‌تواند منجر به از دست دادن توانایی لازم در انتقال اکسیژن به نسوج یا دریافت دی‌اکسید کربن گردد. عوامل مهم نگران کننده دیگر در این رابطه، خطر آلودگی باکتریایی با گرم شدن خون است و می‌تواند امکان خرابی خونی که در معرض دمای بیش از دمای یخ زدگی قرار گرفته را به وجود آورد. تزریق چنین خون به بیمار می‌تواند کشنده باشد. به همین منظور، فرایندی با عنوان زنجیره سرد خون در بانک‌های خون بیمارستانی و انتقال خون به وجود آمده که از طریق آن می‌توان نگهداری مطمئن خون از لحظه شروع جمع آوری تا زمان تزریق به بیماران را به عمل آورد. خون کامل و گلبول‌های قرمز خون همیشه باید در دمای بین $^{\circ}\text{C} 2$ و $^{\circ}\text{C} 6$ درجه سانتیگراد نگهداری شوند. چنانچه خون در دماهای بین $^{\circ}\text{C} 2$ و $^{\circ}\text{C} 6$ درجه سانتیگراد نگهداری نشود، توانایی حمل اکسیژن آن به میزان قابل توجهی کاهش می‌یابد. زیرا که گلبول‌های قرمز تنها عامل حمل کننده و تحویل دهنده اکسیژن می‌باشند. محلول ماده ضد انعقاد خون/ نگهدارنده در کیسه خون حاوی ماده مغذی طی مدت ذخیره سازی و مانع از لخته شدن خون می‌گردد. دمای خون کامل و اجزای گلبول‌های قرمز در زمان نیاز به حمل و نقل باید در دمایی بین $^{\circ}\text{C} 2$ تا $^{\circ}\text{C} 10$ درجه سانتیگراد قرار گیرند. به همین دلیل از کلدباکس یا جعبه‌های ویژه که برای حمل و نقل خون و فرآورده‌های خونی نظیر خون کامل، گلبول‌های قرمز، پلاکت و پلازما طراحی شده، استفاده می‌شود.

منتقل و پلاکت باقیمانده به منظور استفاده در آزمون در دمای اتاق نگهداری گردید.

برای ارزیابی میزان حفظ دمای پلاکت‌ها در کلد باکس‌ها با استفاده از کیسه‌های ژل پک ۴ و ۲۲ (SE-GEL1, SE-GEL2, SE-GEL3) درجه سانتی‌گراد و آیس پک ۲۰- درجه سانتی‌گراد تولیدی شرکت مهندسی سینا ابتکار ثامن، توان نگهداری آنها در شرایط متفاوت دمای محیط ۲ تا ۴۲ درجه سانتی‌گراد (دمای کیسه‌های پلاکت در بازه دمایی ۲۰ تا ۲۴ درجه سانتی‌گراد و کیسه‌های گلبول‌های قرمز در بازه دمایی ۲ تا ۱۰ درجه سانتی‌گراد) در زمان حمل مورد ارزیابی آماری قرار گرفت.

در همین راستا، هر یک از ژل پک‌ها تحت آزمون DSC طبق استانداردهای مرجع ASTM D 3418-03 و ASTM-E 1269-05 به وسیله مرکز پژوهش متالوژی رازی قرار گرفت که دانسیته هریک از آنها تحت استاندارد ASTM D 3505-06 برای هرکدام به ترتیب 1.05 ± 0.05 ، 1.05 ± 0.05 و 1.05 ± 0.05 گرم بر سانتی‌متر مکعب می‌باشد.

یافته‌ها

با استفاده از آزمون DSC، برحسب استانداردهای اشاره شده در بخش مواد و روش‌ها، ظرفیت گرمایی ویژه C_p و پیک ذوب هر یک از ژل پک‌ها به ترتیب در جدول‌های ۲ و ۳ ارائه شده است.

جدول ۲. اطلاعات ظرفیت گرمایی ویژه هریک از ژل پک‌ها حاصل از نتایج آزمون DSC

ژل پک	ظرفیت گرمایی ویژه (J/Kg.K)
SE-GEL1	۲۷۲۳ (در دمای ۹/۲-)
	۳۴۹۱ (در دمای ۱۴/۴)
	۴۲۶۰ (در دمای ۳۸/۳)
SE-GEL2	۲۷۲۳ (در دمای ۸/۳-)
	۳۵۰۲ (در دمای ۱۵)
	۴۲۸۲ (در دمای ۳۹)
SE-GEL3	۲۳۰۲ (در دمای ۴/۷-)
	۳۳۵۳ (در دمای ۲۱/۴)
	۴۴۰۴ (در دمای ۴۷/۲)

جدول ۳. نقطه ذوب ژل پک‌ها حاصل از نتایج آزمون DSC

ژل پک	دمای شروع ذوب	دمای قله ذوب	دمای انتهای ذوب
SE-GEL1	-۰/۲	۱۴/۵	۲۱/۷
SE-GEL2	-۰/۲	۱۵	۲۲/۴
SE-GEL3	۰/۵	۲۱/۴	۳۵/۳

دماهای 4 ± 2 درجه سانتی‌گراد یا 22 ± 2 درجه سانتی‌گراد و یا در دمای انجماد $20-$ درجه سانتی‌گراد پایدار می‌شوند و می‌توانند از دمای خون یا فرآورده در حین انتقال حفاظت کنند و به این بسته‌ها که ژل پک یا آیس پک گفته می‌شود، حاوی یک ماده زودگذر هستند و انرژی گرمایی بالایی را در دمای تغییر فازش از جامد به مایع جذب می‌کنند. این دما به عنوان دمای زود گذاز یا اوتکتیک نام گرفته است (۵). جدول ۱، انواع بسته های حاوی مواد جاذب گرما برای فرآورده ها همراه با شرایط آماده سازی آنها را نشان می‌دهد.

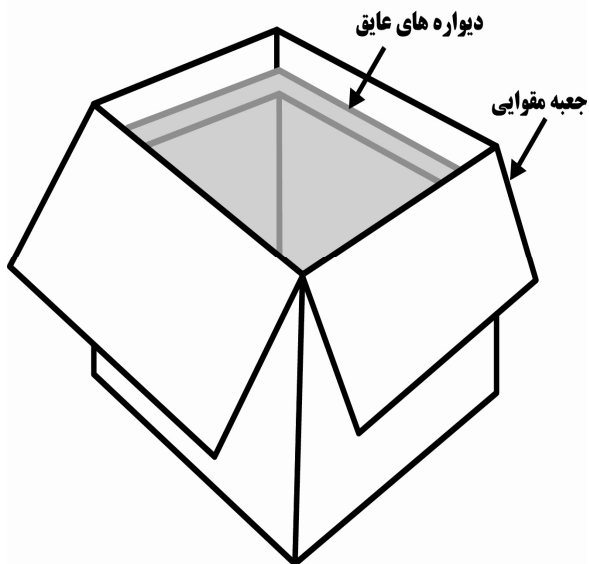
در این ارزیابی، با استفاده از آزمون‌های عملی، الگوی مناسبی ارائه شده است تا از آن بتوان به عنوان یک دستورالعمل مناسب در زمان بسته بندی فرآورده‌ها به صورت ترکیبی (پلاکت و گلبول‌های قرمز) در کلد باکس‌ها برای حمل و نقل از طریق وسایل نقلیه استفاده کرد. این بررسی همچنین اطلاعات لازم در ارتباط با محدوده مجاز دما و دوره عمر نگهداری پلاکت‌ها و گلبول‌های قرمز در شرایط دمایی محیط حمل و نقل (بین $2+$ تا $42+$ درجه سانتی‌گراد) را ارائه داده است.

در این رابطه، با استفاده از کیسه‌های ژل پک ۴ و ۲۲ (SE-GEL1, SE-GEL2, SE-GEL3) درجه سانتی‌گراد و آیس پک ۲۰- درجه سانتی‌گراد تولیدی شرکت مهندسی تجهیزات پزشکی سینا ابتکار ثامن با هدف کسب اطمینان از صحت توانایی ژل‌ها در حفظ دمای پلاکت‌ها در حین حمل، میزان حفظ دمای پلاکت‌ها در کلد باکس‌ها مورد ارزیابی قرار گرفت.

مواد و روشها

برای دستیابی به یک الگوی مناسب بسته‌بندی خون و فرآورده‌های خونی در کلد باکس، به تعدادی کیسه خون استاندارد حاوی گلبول‌های قرمز و پلاکت نیاز بود. به همین دلیل از تعدادی کیسه خون حاوی خون کامل گاو نگهداری شده در دمای 20 تا 24 درجه سانتی‌گراد جهت فرآوری استفاده شد که با انجام سانتریفیوژ در دور کم (۶)، ابتدا گلبول‌های قرمز از پلاسما غنی از پلاکت جدا شد و سپس با استفاده از یک اکستراکتور پلاسما غنی به دست آمده از پلاکت به جای مانده در قسمت بالای کیسه به یک کیسه دیگر منتقل گردید. پس از ذخیره گلبول‌های قرمز در یک فضای برودتی با دمای 4 درجه سانتی‌گراد، کیسه‌های حاوی پلاسما غنی از پلاکت دوبارزه با دور بالا سانتریفیوژ شد. این امر، منجر به جدا شدن پلاسما و پلاکت از یکدیگر شد که با استفاده مجدد از اکستراکتور، پلاسما به یک کیسه دیگر

دستیابی به تثبیت دمای محیط ۲ درجه سانتی‌گراد، این جعبه در داخل یک یخچال خانگی تنظیم شده برای ۲ درجه سانتی‌گراد قرار داده شد و دائماً دمای ثبت شده به وسیله یک دیتالاگر پایش گردید. در هر مرحله با اضافه کردن تعداد ژل پک‌ها در اطراف کیسه پلاستیکی، نتایج دما بر حسب زمان ثبت شد. اضافه کردن این کیسه‌ها تا رسیدن به زمان نگهداشت مشخص شده در آزمایش ادامه یافت. این آزمون هم‌چنین یک بار دیگر برای دمای محیط ۴۲ درجه سانتی‌گراد تکرار شد. بدین ترتیب که در این مرحله جعبه مقوایی در اتاقی که دمای آن به وسیله یک بخاری بر روی 1 ± 42 درجه سانتی‌گراد ثابت نگه داشته بود، قرار گرفت.

شکل ۲. طرح شماتیک جعبه مقوایی که عایق گذاری شده است.

همچنین برای بررسی وضعیت حفظ دمای گلبول‌ها، از ۱۴ عدد کیسه گلبول قرمز استفاده شد و مشابه روش به عمل آمده برای پلاکت‌ها در داخل جعبه قرار گرفت. با قرار دادن دو عدد ژل پک در اطراف کیسه پلاستیکی، یکی بر روی آن و دیگری در زیر، دائماً دمای ثبت شده بوسیله دیتالاگر پایش شد. در هر مرحله با اضافه کردن ژل پک‌ها در اطراف جعبه پلاستیکی، نتایج دما بر حسب زمان ثبت شد. همین مراحل همچنین برای آیس پک‌ها و ترکیبی از هر دو نیز تکرار شد و هر بار مدت زمانی که دمای دیتالاگر در بازه ۲ تا ۱۰ درجه سانتی‌گراد ثابت ماند، ثبت گردید. همین آزمون در سه دمای محیطی متفاوت ۲ و ۲۰ و ۴۲ درجه سانتی‌گراد تکرار شد. بدین ترتیب که برای دمای محیطی ۲۰ درجه سانتی‌گراد از طریق قرار دادن جعبه در یک اتاق که دمای آن به وسیله یک کولر بر روی 1 ± 20 درجه سانتی‌گراد ثابت نگه داشته شده

با بررسی اطلاعات به دست آمده مشخص شد که نمونه‌های SE-GEL1 و SE-GEL2 در ماه‌های ۱۴/۵ و ۱۵ درجه سانتی‌گراد دارای خاصیت اوتکتیک هستند و برای حفظ دما ۱۵ درجه سانتی‌گراد مناسب خواهند بود. همچنین مشخص شد که نمونه SE-GEL3 دارای توانایی لازم در حفظ دما در مقدار حدود ۲۲ درجه سانتی‌گراد نیز می‌باشد. به همین دلیل از این نمونه به عنوان طرح نهایی برای ژل پک در جهت حمل پلاکت‌ها انتخاب شد.

این بررسی نشان داد که بسته‌بندی خون و فرآورده‌های خونی در درون کلدباکس یا محفظه‌های عایق بندی شده بر اساس متغیرهایی از قبیل نوع محموله، دمای محیط، تعداد کیسه‌های انتقالی و فاصله و زمان انتقال تغییرپذیر هستند. به عبارت دیگر، الگوی چیدمان باید به گونه‌ای انتخاب شود که توان نگهداری در شرایط متفاوت دمای محیط ۲ تا ۴۲ درجه سانتی‌گراد (دمای کیسه‌های پلاکت در بازه دمایی ۲۰ تا ۲۴ درجه سانتی‌گراد و کیسه‌های گلبول‌های قرمز در بازه دمایی ۲ تا ۱۰ درجه سانتی‌گراد) در زمان حمل به گونه‌ای که در شکل ۱ نشان داده شده را داشته باشد.

در این راستا، بر اساس اطلاعات آماری که از سازمان انتقال خون ایران برحسب مسافت بین مراکز پردازش خون و بیمارستان‌ها به دست آمد، مشخص شد که زمان انتقال محموله‌ها برای حداکثر ۸ تا ۱۴ کیسه پلاکت و تعداد کیسه گلبول‌های قرمز برای هر مسیر معمولاً بین نیم تا حداکثر ۵ ساعت است. به همین دلیل لازم است از یک ترکیب مناسب برای کیسه‌های ژل پک و فرآورده در کنار هم استفاده شود تا از قابلیت حفظ دمای مناسب‌تری مطابق الزامات استاندارد برخوردار گردد.

برای بررسی دقیق‌تر میزان ایزولاسیون کلدباکس‌های موجود در بازار (۴) و ارائه یک روش کلی، نیاز به مشابه سازی یک کلدباکس بود که با استفاده از یک جعبه مقوایی ایزوله با مشخصات ابعاد $370 \times 215 \times 275$ میلی‌متر، دیواره‌های داخلی با یک لایه یونولیت با ضخامت ۵ سانتی‌متر و یک پوشش آلومینیومی برای ایجاد ایزولاسیون داخل آن مطابق شکل ۲ این عمل انجام گرفت.

در این مشابه سازی، با آماده شدن جعبه مقوایی و ژل پک‌ها و آیس پک‌ها مطابق جدول ۱، ابتدا ۸ عدد کیسه پلاکت در داخل یک کیسه پلاستیکی در داخل جعبه مقوایی حاوی فویل آلومینیومی قرار داده شد و سپس برای تثبیت دما در اطراف کیسه پلاستیکی از دو عدد ژل پک، یکی بر روی کیسه پلاستیکی و دیگری زیر آن قرار گرفت. در ادامه به منظور

خونی با ابزارهایی در دمای ۱۰-۱ درجه سانتی‌گراد برای ۲۴ ساعت و گزارش دیگر (۸)، نگهداری سلول‌های گلبول قرمز برای حمل در دمای ۱۰-۱ درجه سانتی‌گراد و فرآورده‌های پلاکتی را در دمای ۲۴-۲۰ درجه سانتی‌گراد برای مدت حداقل ۳۶ ساعت به ترتیب با استفاده از یخ فریز شده و یخ خشک اشاره دارند. به همین، دلیل کلدباکس‌های حمل و نقل خون و انواع فرآورده‌ها برحسب نوع کاربرد در اندازه‌های مختلف ساخته می‌شوند و سازندگان آنها (۹)، برحسب نوع کاربرد، تعداد تکه‌های یخ مورد نیاز برای حفظ خون در محدوده دمایی ۲ تا ۱۰ درجه سانتی‌گراد را مشخص می‌کنند. هر چند که کیفیت و نوع سردکننده‌های مورد استفاده در این کلدباکس‌ها به فاصله یا زمان جابجایی آنها بستگی دارد. در مطالعه حاضر مشخص شد که تعداد کیسه‌های ژل پک استفاده شده در محموله می‌تواند نقش قابل توجهی در حفظ خون و فرآورده‌های خونی در دمای استاندارد و مدت زمان کافی داشته باشند. به عنوان مثال، در مواردی که از کیسه‌های ژل پک نظیر ژل‌پک‌های ۲۲ و ۴ درجه سانتی‌گراد هم دما با محموله استفاده می‌شود، می‌توان گفت که هرچه تعداد کیسه‌های خنک‌کننده بیشتر باشد، زمان نگهداری به همان نسبت نیز افزایش یافته و از این طریق شرایط ایده‌آل حاکم خواهد شد. البته باید توجه داشت که برای یک مدت زمان حمل مشخص، کیسه‌های خنک‌کننده نباید از مقدار حداقل لازم کمتر باشد تا از این طریق از سلامت خون اطمینان کامل حاصل شود. در ضمن استفاده از تعداد خنک‌کننده‌های اضافه ممکن است زمینه سردتر شدن دمای محموله (آیس‌پک‌های ۲۰- درجه سانتی‌گراد برای گلبول‌های قرمز) را فراهم آورده و به یخ زدن آن منتهی شود. بنابراین انتخاب صحیح تعداد کیسه‌های خنک‌کننده نیاز به دقت بیشتر دارد. از این رو نه تنها حداقل تعداد کیسه برای رسیدن به دمای مورد نیاز در زمان کافی ضروری است، بلکه استفاده بیش از حد نیز می‌تواند به سرعت دمای محموله را به خارج از میزان استاندارد کاهش دهد. بدین لحاظ تعداد و ترتیب چیدمان کیسه‌های خنک‌کننده در کلدباکس بسیار حائز اهمیت است و رعایت هر یک از آنها در حفظ و یکنواخت دما در محموله بسیار موثر می‌باشد. در همین رابطه، با توجه به نوع چینش کیسه‌های خنک‌کننده و زمان پایداری دما که نتایج به دست آمده در جداول ۴ و ۵ نشان داده شده است مشخص می‌کند که این نوع چینش‌ها برای حمل پلاکت‌ها و گلبول‌های قرمز بسیار مناسب است. بدین ترتیب که برای بسته بندی پلاکت‌ها در هر شرایط دمایی بین ۲ تا ۴۲ درجه سانتی‌گراد برای

بود، انجام گرفت. برای جلوگیری از هرگونه آسیب به کیسه‌های حاوی گلبول قرمز لازم است ضمن پرهیز از باقی ماندن هر گونه فضای خالی در جعبه و پر کردن آن فضا به وسیله کیسه‌های ژل پک و یا روزنامه، از یک ورق مقوایی به عنوان ورق حائل بین کیسه پلاستیکی دارای گلبول قرمز و آیس پک‌ها استفاده شود. اطلاعات به دست آمده در هر مرحله این آزمون برای دمای کیسه‌های پلاکت و کیسه‌های گلبول‌های قرمز در محدوده دمایی بین محیط ۲ و ۴۲ درجه سانتی‌گراد برحسب مدت زمانی ثبت شده در جدول‌های ۴ و ۵ نشان داده شده است.

جدول ۴. دمای کیسه‌های پلاکت در محدوده ۲۰ تا ۲۴ درجه

سانتی‌گراد				
مرحله تعداد ژل مدت زمان حفظ دما در محدوده ۲ تا ۴۲ نحوه چینش در				
پک		درجه سانتی‌گراد		اطراف جعبه
		۲ درجه سانتی‌گراد	۴۲ درجه سانتی‌گراد	
۱	۲	۳۰	۳۵	یکی بالا یکی پائین
۲	۴	۴۵	۵۳	دوتا بالا دوتا پائین
۳	۸	۱۳۸	۱۵۸	چهارتا بالا چهارتا پائین

جدول ۵. دمای کیسه‌های گلبول‌های قرمز در ۲ تا ۱۰ درجه

سانتی‌گراد				
مرحله تعداد ژل تعداد مدت زمان حفظ دما در محدوده ۲ تا نحوه چینش در				
پک		آیس پک		اطراف جعبه
		۲ درجه	۴۲ درجه	
		سانتی‌گراد	سانتی‌گراد	
۱	۲	۰	۲۱۰	یکی بالا یکی پائین
۲	۴	۰	۳۳۵	دوتا بالا دوتا پائین
۳	۸	۰	۴۸۶	چهارتا بالا چهارتا پائین

بحث

با توجه به اهمیت و حساسیت پایداری دمای خون و فرآورده‌های خونی در زمان حمل از یک بانک خون به مکان دیگر، WHO در یک تلاش همه جانبه کلیه حمایت‌های خود را برای توسعه کلدباکس‌های حمل و نقل خون با هدف حفظ دمای درون آنها بین ۲ و ۱۰ درجه سانتی‌گراد برای مدت حداقل ۲۴ ساعت با استفاده از تکه‌های یخ به کار گرفت (۱). در همین زمینه یک گزارش (۷)، به حمل خون و فرآورده‌های

حداقل زمان نگهداری ۴۵ دقیقه ایده آل است، ضمن اینکه این چیدمان برای تعداد کمتر کیسه پلاکت نیز قابل استفاده خواهد بود. بنابراین با توجه به بهتر شدن شرایط مدت زمان نگهداری بیشتر در این الگو، هر دمای محیطی خارج از این محدوده نیازمند تعداد بیشتر ژل پک می باشد و هیچ محدودیتی در اضافه نمودن ژل پک ها وجود ندارد. زیرا همان طور که اشاره شد می توان از ژل پک های بیشتر به منظور جبران فضای خالی جعبه نیز استفاده کرد. در این مطالعه، همچنین الگوی دیگری برای بسته بندی مخصوص گلبول های قرمز تعریف شده است که برای حداقل زمان نگهداری ۱ ساعت و ۴۵ دقیقه در شرایط دمای محیطی کمتر از ۴۲ درجه سانتیگراد قابل استفاده است. در هر دو الگوی پیشنهادی با توجه به هم دما بودن کیسه های ژل پک و فرآورده ها هر چه نسبت تعداد ژل پک ها به فرآورده ها بیشتر شود، زمان نگهداری آنها همان طور که در جداول ۴ و ۵ نشان داده شده است، نیز بیشتر خواهد شد. به عبارت دیگر، طبق اطلاعات ارائه شده در جدول ۴، مدت زمان ۳۰ دقیقه با دو عدد کیسه ژل (پک یکی در بالا و دیگری در پائین) برای حفظ دمای کیسه های پلاکت در ۲ درجه سانتیگراد و همچنین زمان ۳۵

دقیقه با همین ترتیب برای کمتر از ۴۲ درجه به دست آمده است. در حالی که با افزایش تعداد کیسه های ژل پک به ۸ عدد (چهار عدد در بالا و چهار عدد در پائین) این زمان به ترتیب به ۱۳۸ و ۱۵۸ دقیقه افزایش یافت. در این مطالعه، طبق جدول ۵، مشخص شد که با افزایش تعداد کیسه های ژل پک، همین شرایط زمانی برای پایداری دما در کلدباکس برای حمل کیسه های گلبول قرمز در دمای ۱۰-۲ درجه سانتیگراد نیز برقرار خواهد بود. بدین ترتیب که با استفاده از دو عدد کیسه ژل پک (یکی در بالا و یکی در پائین) زمان نگهداری دما در ۲ درجه سانتیگراد ۲۱۰ دقیقه و برای کمتر از ۴۲ درجه عددی را نشان نداد که با افزایش تعداد کیسه های ژل پک به هشت عدد (چهار کیسه در بالا و چهار کیسه در پائین)، مدت زمان نگهداری دما در ۲ درجه سانتیگراد به ۴۸۶ دقیقه و این مدت زمان در کمتر از ۴۲ درجه سانتیگراد به میزان ۱۰۵ دقیقه رسید. اطلاعات به دست آمده از نتایج این بررسی زمینه ای را فراهم آورد تا یک الگوی مناسبی برای چینش کیسه های ژل پک در یک کلدباکس با هدف افزایش زمان حمل محموله های گلبول قرمز و پلاکت در یک دمای پایدار و استاندارد فراهم آید.

REFERENCES

1. World Health Organization. Manual on the management, maintenance and use of blood cold chain. 5th edition. Geneva: WHO; 2005.
2. William Laboratories. AABB temperature guidelines, 2009: storage and transport. USA: Temptime Corporation; 2014. P. 1-2.
3. Zolfaghari Anaraki S, editor. A comprehensive atlas of blood transfusion, IBTO. 1st edition. Tehran: Zohd Publisher; 2012. P.199-209. [In Persian]
4. Pusat DN, National Blood Center. Blood cold chain for blood safety. Kuala Lumpur, Malaysia: Domestic Medical systems; 2012. P.1-8.
5. Mvere D, editor. Who consultant. Guide to the selection and procurement of equipment and accessories. Geneva: WHO; 2002. P.30-34.
6. Fallah Tafti M, editor. Practical manual for medical equipment maintenance management. 1st ed. Tehran, Iran: IBTO Publication; 2011. P. 213-58. [In Persian]
7. Guideline for the transport of blood components and blood products from facility to facility. Canada: Newfoundland labrator; 2012. P.1-5.
8. Hendrix J, Frana L, editors. Validation plan, process validation for blood product shipping container for product distribution. Orlando, FL: OneBlood Inc.; 2009. P.1-10.
9. Department of Health. Guideline for the storage, transportation and handling of refrigerated medicines, vaccines, and blood. Queensland, Australia: Queensland Government; 2011. P.1-26.